

המנהיג שסולק פעמיים

כותרת המאמר היא וריאציה על כותרת ספרו של ההיסטוריון יחיעם ויץ על משפטו של ישראל קסטנר. קסטנר נרצח לאחר המכה שהונחתה עליו בפסק הדין המחוזי שקבע כי "מכר את נפשו לשי"טן" ולפני שניתן פסק הדין בערעור רבין, בדומה לקסטנר, הוכה קשות על ידי מערכת המשפט, אך בניגוד לו עלה בידו להתאושש ולשוב לראשות הממשלה לפני הירצחו.

קסטנר הוא טרגדיה אישית. רבין הוא טרגדיה לאומית. בימים אלה נשמעות לא מעט השערות בשאלה מה היה קורא אלמלא נרצח: האם היינו מגיעים לשלום עם הפלסטינים, האם היה מבטל את הסכמי אוסלו נוכח הטרור? איש אינו יכול לדעת מה היה קורה אילו. ובכל זאת אני בוחר לעסוק בכך, כדי להרגיש כי מהבחינה ההיסטורית היו תוצאות סילור קו הראשון של רבין, באמצעות מערכת המשפט, שהתעקשה שלא לאפשר תשלום כופר בשל השבון הרולרים של הווג רבין בארה"ב, משמעותיות יותר מהרצח הנורא.

בימים שבהם בוצע הרצח כבר היו רפואי יחסינו עם הפלסטינים מגובשים למדי. האופציה הירדנית ירדה מהפרק שנים קודם לכן, הסכמי אוסלו נחתמו, ההתנחלות בשטחים הגיעה לממדים מרשימים וספק אם רבין יכול היה לעצרה, ברוך גולדשטיין הספיק לבצע את הטבח המזעזע במערת המכפלה והפלסטינים ביצעו מעשי טרור נוראיים. גם במישור הפנימי היו הרפואים מגובשים למדי: הליכוד זכה להכרה כמפלגה שבכוונה להנהיג את המדינה והחרדים הפכו למרכיב מרכזי בפוליטיקה הישראלית. התמונה הייתה שונה לחלוטין בשנת 1977, שבה הורח רבין באמצעות איום בכתב אישום בפרשת הרולרים, שסיפק אם הייתה לו הצדקה (לאחר פרישתו מראשות מפלגת העבודה לא הועמד לדין. התביעה "הסתפקה" בכתב אישום מיותר נגד אשתו, לאה). בשנה זו עדיין הייתה ממלכת ירדן בתמונה, ועדיין היה סיכוי להסדר באמצעותה את בעיית השלטון בגדה. רבין היה המתנגד החריף והתקיף ביותר לתנועת ההתנחלות בשטחים, שהייתה עדיין בחיתוליה. הוא נאבק בהתנחלות (פרשת סבסטיה), אמנם בהצלחה חלקית בלבד, בעור המתנחלים נתמכו על ידי שמעון פרס, שר הביטחון בממשלתו. הרחתו הייתה אפוא המתנה הטובה ביותר שהעניקה מערכת המשפט למפעל ההתנחלויות. ואז באו "בחירות המהפך", שבהן עמר פרס בראשות המערך. בבחירות אלה זכה הליכוד ב-43 מנדטים, המעריך כ-32 ומפלגת המרכז החדשה, ד"ש, ב-15. ר"ש רגלה בקו מדיני מתון, התנגדה להתנחלויות וחפצה בפתרון הירדני לשטחים, ובשלב הראשון אף סירבה להצטרף לקואליציה בגין. בנסיבות אלה עלה בידי בגין להקים ממשלה שהתבססה על רוב דחוק. החרדים הפכו למרכיב מרכזי בה - בלעדיהם לא היה לבגין רוב.

המדינה שינתה פניה. החרדים הפכו לגורם פוליטי מרכזי, אברכי הישיבות זכו בפטור כולל משרות בצה"ל, מפעל ההתנחלויות זכה לפריחה ותוך שנים ספורות נסגרה האופציה הירדנית. מה היה קורה אלמלא הורח רבין? לא ברור אם בגין היה זוכה בבחירות (רבין היה אהוד בהרכב מפרס). ההפרש בין הגושים היה דק. מעבר של צירים בודדים לגוש בראשותו של רבין היה מאפשר לו להקים ממשלה.

האם היה בגין ממשיך במקרה כזה להנהיג את הליכוד? האם היה מושג הסכם השלום עם מצרים (רבין חתר לכך ואף הגיע עימה להסכם ביניים)? האם היה מפעל ההתנחלויות נבלם והאם היה מושג הסדר עם ירדן לגבי השטחים? כל אלה ספקולציות. בדרגת הסתברות גבוהה יותר ניתן להניח שמלחמת לבנון הראשונה הייתה נחשבת מאיתנו, וספק אם החרדים היו זוכים לפטור לכל מי ש"תורתו אומנותו".

לסיכום, הרחתו של רבין בשל פרשת הרולרים היא ששינתה את מהלך ההיסטוריה, כשם ששינתה את פניה של מדינת ישראל. ■

© כל הזכויות שמורות לידעות אחרונות בע"מ אין להעתיק, להפיץ, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, לשדר בדרך כלשהי (בכתב, בדפוס או במדיה אחרת) - ובכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר - חלק כלשהו של העיתון (לרבות טקסט, איורים, צילומים, תמונות, מפות, גרפיקה) הן בגרסה טקסטואלית והן בדפים ממוצבים, לרבות באמצעות הקלטה והקלדה, ללא אישור מפורש בכתב מהמוציאה לאור, ידיעות אחרונות בע"מ